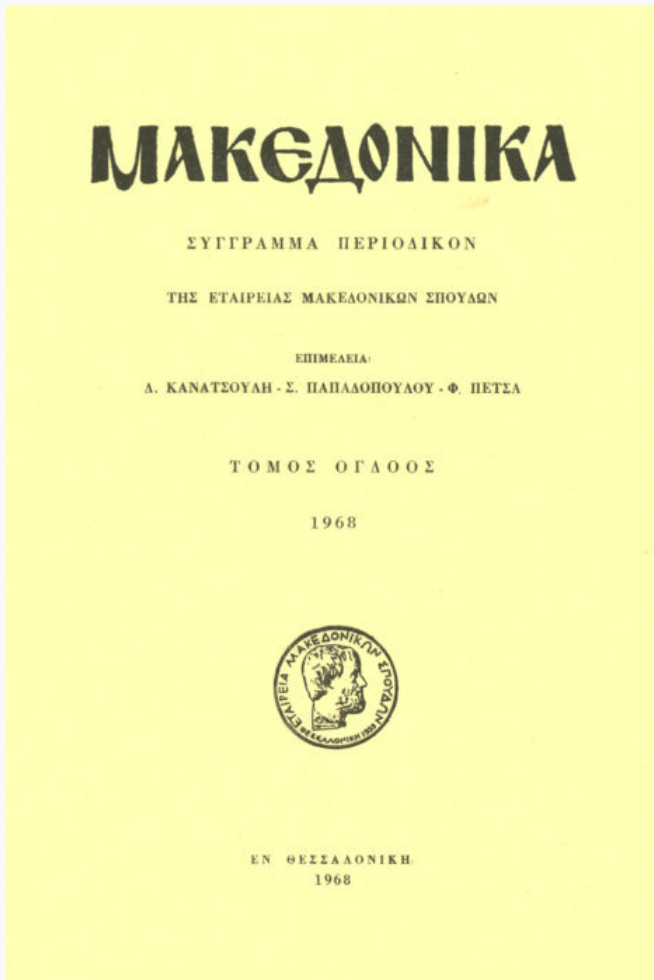

Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες
συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα
επαναστατικά ρεύματα της εποχής

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.316](https://doi.org/10.12681/makedonika.316)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα επαναστατικά ρεύματα της εποχής. *Μακεδονικά*, 8(1), 414–415. <https://doi.org/10.12681/makedonika.316>

Ἡ μελέτη του στό σχετικά περιορισμένο ἀριθμό τῶν σελίδων τῆς διεκρινίζει κατ' ἀρχὴν τὸν ὄρο Μακεδονία καὶ κατόπιν διεξέρχεται μὲ συντομία καὶ σαφήνεια τίς διάφορες πολιτικές, διπλωματικές καὶ πολεμικές φάσεις τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος μετὰ τὴν ἰδρυση (1835) τοῦ πρώτου Βουλγαρικοῦ σχολείου στό Γαβρονο τῆς Β. Βουλγαρίας. Οἱ φάσεις αὐτὲς κατὰ τὸν συγγραφέα εἶναι : τὰ Πανσλαβιστικά Συνέδρια, ἡ ρωσικὴ διείσδυση στὰ Βαλκάνια, ἡ ἀνακήρυξη τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας (1870), ἡ θνησιγενὴς Μεγάλῃ Βουλγαρία τοῦ Ἀγίου Στεφάνου καὶ ἡ διάλυσή της ἀπὸ τὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου (1878). Ὁ συγγραφεὺς τοποθετεῖ τὸν κυρίως Μακεδονικὸ Ἀγῶνα μετὰ τὸ 1885 καὶ 1908. Ἡ πρώτη χρονολογία ἀφορᾷ τὴν πραξικοπηματικὴν προσάρτηση τῆς Ἀνατολικῆς Ρουμυλίας στὴ Βουλγαρικὴ Ἡγεμονία καὶ ἡ δευτέρα τὴν ἐπανάσταση τῶν Νεοτούρκων. Ἐξετάζει ἐπίσης διεξοδικὰ τίς προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, διδασκάλων καὶ προξένων, τοὺς ἀγῶνες τῶν γηγενῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδα μαχητῶν, παρέχει στοιχεῖα γιὰ τὴ δράση τοῦ βουλγαρικοῦ κομμάτου, τῶν ξένων προπαγανδῶν καὶ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅπως τὰ προγράμματα τῆς Βιέννης (1902) καὶ Μύστεργκ (1903), καὶ γιὰ τὴ λεγομένη ἐπανάσταση τοῦ Πλιντεν. Τὸ τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, ὅπου ἐξιστορεῖται ἡ περίοδος 1903-1908, διανθίζεται μὲ ἀρκετὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἀπομνημονεύματα μακεδονομάχων, πού καθιστοῦν τὴν ἀνάγνωσή του εὐχάριστη καὶ ζωντανή. Ὡς κύριους συντελεστὲς τῶν ἐλληνικῶν ἐπιτυχιῶν ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὴν ἀρτία ὀργάνωση τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, τίς ἀρετὲς καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα τῶν γηγενῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδα καὶ τὴν ὑπόδοσιν ἀκόμη Κρήτη ἀγωνιστῶν.

Ὁ κ. Μαυροῦδης ἔδωσε ἔργο μὲ ἐνότητα καὶ σαφήνεια, τὸ ὅφος τοῦ ὁμοῦ θυμίζει προφορικὸ λόγο, ἂν καὶ πουθενὰ δὲν ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐργασία του εἶναι κείμενο ὁμιλίας. Ἐπίσης οἱ παραπομπὲς σὲ κείμενα καὶ μελέτες εἶναι ἐλάχιστες. Πέρα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ μειονεκτήματα δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἐπαινέσουμε τὸ συγγραφέα γιὰ τὴν καλὴ του ἐργασία.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 20. [Ἐκδοσις Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 18].

Ἡ συμμετοχὴ τῆς Μακεδονίας στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 δὲν συγκίνησε νωρὶς τὴν ἐλληνικὴ ἱστοριογραφία καὶ ἔτσι λίγα χρόνια μόλις πρὶν τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἄρξισαν νὰ ἐμφανίζονται σχετικὲς μελέτες. Στὸν τομέα αὐτὸν χρέος εἶναι νὰ ἐξαρθῇ ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, πού ἀφιερῶθηκε στὴ νεώτερη μακεδονικὴ ἱστορία καὶ μᾶς χάρισε πολυάριθμα ἔργα ρηζικέλευθα καὶ ρωμάλια. Στὴ νέα του μελέτη, πού δόθηκε ὡς ὁμιλία στίς 16 Μαρτίου 1966 στὴν Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἀσχολεῖται μὲ τίς ἐπαναστατικὲς κινήσεις τῶν ξενιτεμένων Μακεδόνων στίς παραμονὲς τοῦ 1821 καὶ ἰδιαίτερα μὲ τοὺς Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή.

Στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης του ὁ συγρ. ἐξετάζει τὴν ἐπίδραση τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως στὴ διαμόρφωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, πού οἱ περισσότεροὶ τοὺς κατὰγονταν ἀπὸ τὴν Μακεδονία. Σὲ νευραλγικά κέντρα τῆς Κ. Ἑuropῆς, σὰν τὴ Βιέννη, Βουδαπέστη, Τέμπεσβαρ, Τεργέστη, στίς Παραδουναβίες Ἡγεμονίες καὶ στὴ Νότια Ρωσία ἀκόμη, ἔντονη ἦταν ἡ παρουσία τοῦ μακεδονικοῦ στοιχείου, ἰδιαίτερα τῶν Δυτικομακεδόνων. Οἱ Μακεδόνες αὐτοί, ἀφιερῶμένοι στὸν Κερδοφῶ μὰ καὶ στό Λόγιο συνάμα Ἐρμῆ, δημιούργησαν παροικίες ὅλο σφρίγγος καὶ ζέση καὶ βρισκόνταν σὲ τέτοιο πολιτιστικὸ ἐπίπεδο ὥστε τὸ κήρυγμα τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως γιὰ ἐθνικὴ καὶ

κοινωνική έλευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος νά βλαστήσει σέ περιοχές όπου βασιλεύαν οί αντίλαϊκές μοναρχίες τών 'Αυβούργων, τών Ρομάνωφ και τών 'Οσμανιδών.

Μέ τó κήρυγμα τού Βελεστινλή ήταν έπόμενο νά κινητοποιηθούν οί πατριωτικοί κύκλοι τών έλληνικών αυτών παραιοιών και νά συνδεθούν μ' αυτών άρκετοί ιδεολόγοι, πού οί πιό πολλοί συνελήφθησαν όταν ή κίνηση τού Βελεστινλή προδόθηκε στην άστυριακή άστυνομία. 'Εξετάζοντας τόν τόπο καταγωγής τών συλληφθέντων διαπιστώνουμε ότι οί περισσότεροι κατάγονται άπό τή μακεδονική γή. Με τή ζωή και τή δράση τους ό κ. Βασδραβέλλης άσχολείται στό δεύτερο μέρος τής έργασίας του.

'Ο συγγρ. μέσα σέ λίγες σελίδες μās έδωσε μελέτημα άξιόλογο, πού ζωντανεύει τήν έπαναστατική άτμόσφαιρα τών χρόνων τών μεγάλων προσδοκιών τού γένους μας. Τό έργο είναι έμπλουτισμένο με πορίσματα άπό άρχαιακές έρευνες και βαθεία γνώση και τής νεότερης βιβλιογραφίας. 'Εδώ πάντως θά ήθελα νά προσθέσω ότι ή έλλειψη παραπομπών σέ άναφερόμενα ύποσπύσματα άπό έργα ή έπιστολές τού Κοραή, Φ. Πέτροβιτς και 'Α. Ρασήμ δυσκολεύει τόν εύσυνειδητο άναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ά ν ο υ 'Ι. Πα πα δ ο π ο ύ λ ο υ, 'Η προετοιμασία τού άγώνος τής παλιγγενεσίας στη Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, άριθμ. 16].

'Η μελέτη τού κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στην έθνική εορτή τής 25 Μαρτίου 1968 άπό τήν 'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, ξεφεύγει άπό τά συνηθισμένα πλαίσια τών εορταστικών λόγων. 'Ο συγγρ. προτίμησε αντί τών γνωστών ύμνων νά αναλύσει τούς γενεσιουργούς παράγοντες και τίσ δυνάμεις πού προετοίμασαν τήν επανάσταση τού 1821 στό μακεδονικό χώρο. Αυτό βέβαια, όπως τονίζει άλλωστε και ό συγγρ., δέν σημαίνει ότι ή παλιγγενεσία τού 21 στόν ελληνικό βορρά άποτελεί φαινόμενο ξεχωριστό άπό τó νότο. 'Ανάμεσα όμως στις δύο περιοχές ύπήρξαν όρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στην κατάσταση πού επικρατούσε κατά τούς αιώνες τής δουλείας όσο και στην προετοιμασία τού ξεσηκωμού. Οί διαφοροποιήσεις αυτές είναι ή αίτία πού ό βόρειος ελληνισμός παρέμεινε σκλαβωμένος έκατό χρόνια σχεδόν περισσότερο άπό τó νότιο.

Στό πρώτο μέρος ό συγγρ. άσχολείται με τίσ διαφοροποιήσεις κατά τά χρόνια τής τουρκοκρατίας. 'Ενθ ή Ν. 'Ελλάδα και τά νησιά ήταν τó θέατρο πολέμου μεταξύ Τούρκων και διαφόρων Ευρωπαίων, ή Μακεδονία βρισκόταν έξω άπό τó πολεμικό αυτό πεδίο. Δεύτερη σπουδαία διαφορά συνιστούν οί έθνολογικές αλλοιώσεις τού βορείου χώρου με τήν εγκατάσταση πολυαριθμών 'Οθωμανών, συνεχώς άλλωστε αύξανομένων με τó παιδομάζωμα και τίσ βιαιοπραγίες τών διερχομένων στρατευμάτων, όξυντέρων και τών δύο στη Μακεδονία άπ' ό,τι στην κάτω 'Ελλάδα. 'Επί πλέον ή θέση και διαμόρφωση τής Μακεδονίας επέτρεπε στους Τούρκους μεγαλύτερη εύχέρεια κινήσεων και συνάμα έντονώτερη επίτηρηση, μιά και έδώ περνούσαν όλες οί διαβάσεις άπό τήν Κωνσταντινούπολη προς τίσ ευρωπαϊκές έπαρχίες τής αυτοκρατορίας.

Στό δεύτερο μέρος τονίζονται οί παράγοντες πού προετοίμασαν τήν επανάσταση στη Μακεδονία, κοινοί βέβαια σέ γενικές γραμμές με τή Νότια 'Ελλάδα, αλλά ειδικότερα με όρισμένες διαφοροποιήσεις. 'Ετσι ή 'Εκκλησία πρώτ' άπ' όλα, διαθέτει στη Μακεδονία και τó 'Αγίο 'Όρος, τήν «Μεγάλη 'Ακαδημία τού όρθοδόξου μοναχισμού», όπως έλεγε ό έπίσκοπος Σάμου Γεωργιέρηνης, καθώς και μερικά άλλα θρησκευτικά κέντρα. Οί άγώνες τής 'Εκκλησίας πέτυχαν νά κρατήσουν πολλούς ύποδούλους μακριά άπό τόν έξισλαμισμό. 'Η αντίθεση τών τελευταίων προς τόν κατακτητή εκφράσθηκε δυναμικά με τούς κλέφτες